1901. Negen en veertigste Jaargang. (Tweede Kwartaal.) No. 26

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 28 Juni 1901.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe geweifde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE-SCHOOLDAG

OP

DINSDAG den 2den JULI a.s.

TE

KAMPEN.

Maandag den **1sten Juli** des **avonds te 7 uur**, in de **Burgwal-Kerk,**

URE DES GEBEDS,

onder leiding van
Ds. M. SCHUURMAN, *Dienaar des Woords* te *Alfen a/d Rijn.*

Des avonds te 9 uur in de *Aula* v/d School

RECEPTIE.

Dinsdag den **2den Juli des morgens 9½ uur BIJEENKOMST** in de ***Aula***, waarvan de leiding is opgedragen aan den *President-Curator.*

9½ uur:
Openingswoord door den *Voorzitter.*
Van 10 tot 12½ uur:
Referaat van Dr. H. BOUWMAN, Dienaar des Woords te Hattem,
over:
De beteekenis van de Gereformeerde Belijdenis voor de Wetenschap.

12½—2 uur PAUZE.

Van 2 tot 4½ uur:
Referaat van Prof. D. K. WIELENGA
over:
De verhouding van de Gereformeerde Kerken tot het Theologisch onderwijs tijdens de Republiek.

4½ uur SLUITING.
6 uur: *Gemeenschappelijke maaltijd.*

Ambtsdragers, Studenten, en Leden van de Gereformeerde Kerken hebben vrijen toegang.

Voor Logies en deelname aan den Maaltijd gelieve men zich, *uiterlijk vóór Zat. 29 Juni*, aan te melden bij de Regelings-Commissie.

De Regelings-Commissie: *Namens Cur. v/d Th. School,*
Drs. Joh. KAPTEIJN.
F. GUNNINK Bzn. T. NOORDEWIER, *Voorz.*
H. STEENBERGEN. L. NEIJENS, *Scriba.*

N. B.! De Regelingscommissie vestigt de aandacht op de nieuwe regeling der vacantiekaarten. Ook op 1 Juli worden deze kaarten uitgereikt.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat tot Candidaat in de Theologie bevorderd is de Student *A. v. d. Vegt*, wiens adres is te *Dalfsen.*

Alsmede dat met goed gevolg het Ie Candidaatsexamen is afgelegd door de Studenten: *M. Elzinga, E. A. Groenewegen, H. Haspers, G. de Jager, H. Kajan, A. A. Koppe, D. B. v. d. Meulen, W. Oosterheert* en *R. Zijlstra*, die hiermede ook verlof hebben, om, op uitnoodiging van den Kerkeraad, in de gemeente een stichtelijk woord te spreken.

Namens het College vd.,
P. Biesterveld, *Secr.*

K, 26, 6, '1.

PLAATSELIJKE KERKEN.

O.-PEKELA Den 8 Juni l.l. ontvingen we het voor ons zeer verblijdend bericht, dat de Weleerw. heer Ds A. Roorda te Schaarnegoutum, het beroep naar deze gemeente heeft aangenomen. (Door omstandigheden is dit bericht vertraagd.)

Namens den Kerkeraad.
H de Boer, Scriba.

—

SURHUISTERVEEN, 17 Juni 1901 Na een zesde half-jarig verblijf alhier, nam gisterennamiddag onze Herder en Leeraar Ds. G. Sijbesma afscheid van deze gemeente, naar aanleiding van Hand. 20 : 32 Eene zeer talrijke schare was opgekomen om deze plechtigheid bij te wonen. Aan het einde dezer samenkomst werd door de gemeente den scheidenden Leeraar toegezongen Ps. 121 : 4.

Namens den Kerkeraad,
H. Reinink, Scriba,
bij wien thans alle stukken betreffende deze kerk worden ingewacht.

—

GRONAU (i. W) 20 Juni 1901. Heden werd uit een tevoren gemaakt tweetal alhier tot Herder en leeraar beroepen de Weleerw. heer L. Duin van Uelsen.

Voorts vestigt de kerkeraad de aandacht er op, dat zijn adres voortaan is *H. J. Ruiter* te *Lonneker „Glanerbrug"* (in Nederland).

Namens den Kerkeraad,
der Oud-Ger. gemeente te Gronau,
H. J. Ruiter, Scriba.

—

BEETGUM, 23 Juni 1901. Heden werd de gemeente grootelijks verblijd door de bekendmaking, dat Ds. Bruinsma van Anna-Jacoba-Polder de roeping dezer kerk heeft aangenomen. Sions Koning zij geprezen, daar Hij getoond heeft onze God en een verhoorder der gebeden te zijn.

Namens den Kerkeraad,
S. J. van Tuinen, Scriba

—

ANNA-JACOBA-POLDER, 23 Juni 1901. Heden maakte onze geachte Leeraar, de Weleerw. heer F. Bruinsma, de gemeente bekend, dat hij geen vrijmoedigheid had, om voor de roeping der kerk te Beetgum te bedanken.

Namens den Kerkeraad,
A. Wisse, Scriba.

—

BIERUM, 24 Juni 1901. Gister werd tot Herder en Leeraar onzer kerk beroepen de Weleerw. heer Ds. H. te Velde van Varseveld. Dat de Heere dit werk bekrone, is onze bede.

Namens den Kerkeraad,
P. Doornbos.

—

KOUDEKERKE (Zl.), 24 Juni 1901. Gister is alhier tot Herder en Leeraar beroepen de Weleerw. heer Ds. H. Thomas, predikant bij de Geref. kerk te Purmerend.

Namens den Kerkeraad,
P. Boone Pzn. Sr., Sriba.

—

ONSTWEDDE, 24 Juni 1901. Gistermiddag was het voor het laatst, dat onze geliefde Herder en Leeraar, de Weleerw. heer Ds. B. J. Lamberts, ons als eigen Leeraar in de bediening des Woords voorging. Het was een plechtige ure van elkander te moeten scheiden. Naar aanleiding van Ef. 6 : 24 sprak ZEerw. zijn hartelijk en zegenend afscheidswoord, waarbij een groote schare was opgekomen, om deze laatste woorden te hooren. Met vrucht en zegen mocht hij alhier bijna drie jaren werkzaam zijn. Aan het eind der prediking werd den scheidenden Leeraar toegesproken door een der Ouderlingen en de gemeente verzocht te zingen Ps. 121 : 4. Dat de Heere bij den voortgang met zijnen dienstknecht en gezin moge wezen, en hem ook voor de gemeente van Enumatil ten zegen moge stellen, is onze hartelijke wensch.

Namens den Kerkeraad,
F. B Halm.

P. S. Gelieve alle stukken voor de kerk te Onstwedde bestemd, te adresseeren aan H. Karskens, *Scriba*

—

MARRUM (Fr.), 25 Juni 1901. Na Zondagvoormiddag door Ds. J. Sijbesma van Ulrum te zijn bevestigd, met de woorden uit 1 Cor. 3 : 9a, deed Ds. G. Sijbesma alhier des namiddags zijn intree, en had ZEerw. tot tekst Ps. 122 : 8, 9. Stelle de Heere hem tot een rijken zegen voor deze gemeente

Alle stukken voor de Geref. kerk te Marrum voortaan aan Ds. G. Sijbesma.

B. Tilma, Scriba.

CLASSEN.

Classis Zierikzee.

De Classis Zierikzee zal D V. vergaderen op *Woensdag* 17 *Juli.*

De Correspondent,
D. Mulder.

—

Classis Dordrecht.

De Classicale vergadering van Dordrecht zal D. V. gehouden worden op *Donderdag* 1 *Augustus.* Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór 16 *Juli* bij den laatstondergeteekende.

Namens de roepende kerk van Molenaarsgraaf-Brandwijk,
Ds. J. H. Koers, *Praeses.*
J. Brouwer, *Scriba.*

PROVINCIËN.

KAS „E. B. P." IN DRENTE.

Deputaten voor de Kas „Ex bonis publicis" in de Prov. Drente zullen D. V. 11 *Juli* vergaderen te *Meppel* in de Consistoriekamer. Aanvang *twaalf uur.*

Zij roepen dan op aspiranten, om geheel of ten deele voor rekening van bovengenoemde Kas te studeeren. Voorwaarden, waarop aspiranten tot het onderzoek des Commissie toegelaten worden, zijn:

a dat zij behooren tot eene der Ger. Kerken in de Prov. Drente;

b. voorzien zijn, behalve van een gewoon Kerkeraadsattest, van een getuigschrift omtrent godsvrucht en financieelen toestand;

c. in het bezit zijn van een geneeskundig attest aangaande goede gezondheid;

d bij voorkeur ongehuwd zijn en niet boven den ouderdom van 23 jaar.

Namens Deputaten,
H. Huls, *Scriba.*

Nieuw-Amsterdam, 24 Juni 1901.

ONTVANGSTEN.

Voor Schiermonnikoog.

In de dagen van strijd voor de beginselen sterkte de Heere zijn volk bij vernieuwing alhier Onze jengdige vr. en br. J. de Vries te Kampen zond ons andermaal een gift van f 10, bijeenverzameld op een bruiloftsfeest. Welk een heerlijke gelegenheid om de arme zwakke kerk van Christus te gedenken; mogen velen dit heerlijk voorbeeld volgen!

Nog kwam in f 2,50 onder letter M. B Z. Amsterdam, naar aanleiding van ons vorig schrijven. De Heere vergelde allen rijkelijk deze weldaad.

Namens den Kerkeraad,
R. F. Kuiper, Scriba

—

Voor het Prov. Ger. Weesihus te Middelharnis.

In dank ontvangen van de gemeente te:

Schoonrewoerd	f 6,—	's-Gravenzande	f 18,52
Delft	- 9,95	Den Haag *A* in de collecte gevonden	- 3,—
Voorts van S. te V. voor het Pinksterfeest			- 25,—

De Directeur v. h. Weeshuis.
H. Schoonhjongen Jacobsz.

—

Voor de Theologische School.

Warfum	f 13,75	Drogeham *B*	f 2,50
Heerde	- 8,32	Surhuisterveen	- 6,—
Ureterp	- 3,80	Opeinde-Nijega	- 3,37
Rottevalle	- 4,—	Oudega	- 4,—
Boornbergum	- 3,64	Drachten	- 10,—
Drogeham *A*	- 6,22⁵		

Voor de Uitbreiding.

Door *Ds. N. G. Kapteyn* te *Leerdam*, Corr. Cl. *Gorinchem*, de contr. uit:

Meerkerk, Corr. *J. Bikker*, van P. Baas f 1, G. Schep f 1, H. Alting f 0,25, G. M. den Hartogh f 1, A. Boom f 0,50, Corn. Buizert f 1, J. Bikker Azn. f 0,50.

Asperen, Corr. *F. van Someren*, van M. Mouthaan f 0,50, K. Blom f 0,50, A. Gerderssen f 0,25, C. de Ridder f 0,25, P. Duizer f 0,50, A. Blom f 0,25, F. A. v. Someren f 1, Jac. van Bruinswijk f 1.

Noordeloos, Corr. *A. den Besten Jr.*, van A. Slob f 1,50, A. den Besten f 1, R. Buitenhuis f 1, F. Duym f 2, G. van Stenis f 1, G. den Besten f 1, G. Zwijnenburg f 1, W. Kuil f 1, Wed J. Duym f 1, Wed. J. Duym Fzn. f 2,50, H. E. Holl f 1.

Hardingsveld, f 7, en 1 contr. over 1900 f 2, aan giften f 8,25

Giessendam A, Corr. *de Kerkeraad*, van Ds. R. P. Haan f 1, S. Boelhouwer f 1, G Huisman f 1, A. de Ruiter f 1, W. van 't Hoog f 0,25, W. van Houwelingen f 0,25, A. Dams'ceg f 0,25, C. Boelhouwer Jzn. f 0,25, G. Rietveld f 0,25, H. Huisman f 0,25, C. de Ruiter f 0,25, H. J. Langhout f 1.

Schoonrewoerd, van Ds. A. Mulder f 5.

Leerdam A, Corr. *C. de Vries*, van B. Boon f 1, Joh. Ipenburg f 0,50, W. den Hartog f 1, P. Brouwer f 2,50, A. Hijkoop f 1, Ds. N. G. Kapteijn f 1, J. van Loon f 1, Wed. K. v. Andel f 1, W. Lindeboom f 1, J. Flier f 1, T. Verschoor f 0,50, G. P. v. Arkel f 1, J. Walter f 1, Mej. J. B. van Tongerloo f 1, C. de Vries f 1, J. de With f 1, E. Kool f 1, Corn. Kortleever f 1, T. van Kekerix f 1, P. Donk f 2,50, Wed. A. Bikker f 1, J. Bikker f 1. D. den Besten f 1, A den Besten f 0,50, M. den Besten Gd. f 0,50, M. den Besten Kd. f 0,50, L. den Besten Azn. f 0,25, G. den Besten Azn. 0,25, C. den Besten Azn f 0,25, K. den Besten Gzn f 0,25, L. Bron f 0,25, Alida Donk f 1, D. Vermeulen f 0,50, A. van Gent f 0,25, W. Valk f 0,25, J. Ph. de Raat f 0 50, J. Duken f 0,50, A. C. v. d. Hoek f 1. P. M. Bos f 0,25, A. Bikker f 1, H. F. Brune f 1, Anth. Kruys f 0,25, J. A. de Jong f 2,50, Wed. v. Hoogdalen f 0,50, G Verspui f 0,25, H. Horde f 0,25, J. v. Leeuwen f 0,50, P. Zijderveld f 0,50.

Langerak, Corr. *A. H. Bijl*, van H. van Middelkoop f 1, G. van Middelkoop f 0,50, D. de Langen f 1, A. H. Bijl f 1.

Gorinchem, Corr. *J. M. Snoek*, van A. Blankers f 25, Mr. L. v. Andel f 10, C. Bergeyk f 1,50, D. Stufkens f 1,50, J. Snoek f 2, H. J. v. Andel Kantzoon f 10, Ph. van Wijk f 1, mej A. H Valke f 2, A Sizoo Jzn. f 2, mej. A. van Neede Herwaarde f 1, J. H. van Neede f 1, L. Penning f 2,50, J. de Gooijer f 1, L. Koetsier f 1, C. van der Wal f 1, J. Borstlap f 1, A. W. de Kooter f 1, C. Smits Hzn. f 1, van der Stok f 2,50, C. L. Wisebom f 1, mej. M. C. Sizoo-Briedé f 1, P. Schultink f 1, W H. van Lindonk f 1, Joh. Smits Czn. f 1, Erven R. P. de Vries f 1, L. van Bergeijk f 1, A. van Breda f 1, Bierhorst f 1, C M. Piekhart f 1, A. G. Both f 0,50, J. Nottink f 1, Wagemaker f 2,50, A. P. Luyten f 1. D. G. Luyten f 1, B. J. P. Statz f 1, P. Schelling f 1, N. Crevecoeur f 1, J. Itjeshorst f 1, J. P. v. Meeuwen f 1, D. C. van de Kreeke f 0,50, Gez. Christen f 1, A. Bloot Azn. f 1, R. F. van Mill f 1, M. van den Houten f 1, C. Smits Wzn. f 1, M. Cornet f 1, mej. A. v. d. Giessen f 1, mej. M. M. Peverelly-Rat f 1, C. van Baardewijk f 1, M. Mik f 1, H. den Besten f 1, wed. J. Sizoo f 1, J. de Vries f 1, C. Vos f 1, H Stolk f 0,50, C. H. van Mill f 1.

Gift van G. Blankers f 7,50.

Zwolle, 22 Juni 1901. Potgietersingel 120.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

—

Voor de Zending onder de Joden.

In dank ontvangen:

Van Mej. J. Zeldenrijk te Gouda uit HEds busje	f 17,—
Uit dat van Mej. M. H. G. te 's-Gravenhage	- 3,—
Per postw. van Mej. T. L. van Bortel te Schoondijke (Zeeland) uit het Zondagsschoolbusje	3,50

Met dringende aanbeveling,

Rotterdam, 24 Juni 1901.

N. Koops,
Oostvestplein 65.

—

Voor de Zending o. Heid. & Moh.

P. C. Leerdam *A*	f 13,47	P. C. Thezinge	f 42,—
„ Gees	- 12,30	„ Heerde	- 16,16⁵
„ Groningen *A*	- 236,32	„ Kruiningen	- 15,65

Door mej. T. L. van Bortel, uit 't Zondagssch. busje te Schoondijke	f 7,50
Door P. Kosten, gecoll. o/d Ger. Zondagsch. kerk *A* te Zaamslag	- 4,63
P. C. Tholen *A*	- 5,—
Door Ds. Lamberts, catechisatiebus te Onstwedde	- 8,75
P. C Onstwedde	- 28,50
N B. In 't vorig nr. staat: P. C. Aalden f 10,28 lees	- 9,28

Vermelding in de Bazuin geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 25 Juni 1901.

B. de Moen,
Quaestor.

ONMIDDELLIJKE WEDERGEBOORTE.

XII.

Gomarus heeft in zijne bovengenoemde verhandeling het geschil over de onmiddellijke wedergeboorte zuiver gesteld en in Gereformeerden zin beantwoord.

Onmiddellijk mag de wedergeboorte heeten tegenover de Remonstranten, die tusschen de aanradende, zedelijke werkzaamheid des Heiligen Geestes, welke in de prediking des Woords tot den mensch komt, en tusschen hare vrucht in het hart van den mensch, dat is de wedergeboorte, eene vrije toestemming van het verstand en eene vrije daad van den wil inschuiven. Bij de Remonstranten werd de wedergeboorte, het geloof, de bekeering dus afhankelijk van en gebonden aan eene voorwaarde, die door den mensch vervuld moest worden. Zij ontkenden daarom, dat er *bij* het Woord nog eene bijzondere krachtdadige werking des H. Geestes in het hart van den zondaar bij moest komen; zij loochenden eene werkzaamheid des H. Geestes *naast* het Woord; en zij meenden, dat de zedelijke werkzaamheid des Geestes *in* en *door* het Woord genoegzaam was, om den mensch, indien hij zelf wilde, te bekeeren en te vernieuwen. Het Woord was dus bij hen de eenige en genoegzame oorzaak der wedergeboorte, het eenige zaad der wedergeboorte, altijd indien de mensch zijnerzijds maar de beletselen wegnam en dat Woord zedelijk op en in zich werken liet.

Tegenover deze Remonstrantsche dwaling werd de wedergeboorte door de Gereformeerden somtijds *onmiddellijk* genoemd.

Zoo komt bijv. de term voor, behalve bij Gomarus, bij de Engelsche Godgeleerden op de Dordsche Synode, die zeker niet beschuldigd kunnen worden, dat zij bij de wedergeboorte het Woord uitsloten, want zij lieten daaraan zelfs vele voorbereidingen, zooals het ter kerk gaan, het hooren van Gods Woord enz. voorafgaan. Als men door den naam *onmiddellijk* deze werking des Woords wilde uitsluiten, verwerpen zij hem juist en met nadruk. Want zoo zeggen zij: God gebruikt, om de menschen te wederbaren, den dienst van menschen en het middel des Woords, 1 Cor. 4 : 15. Indien God den goddeloozen mensch *onmiddellijk* wilde herbaren en rechtvaardigen, dan zou hiertoe niet van noode zijn, dat de mensch door eenige kennis, door eenige droefheid, eenige begeerte, eenige hope van vergeving bereid werd (Acta uitg. bij Donner te Leiden bl. 470.)

En toch aarzelen zij niet, om een paar bladzijden later (aldaar bl. 473) denzelfden term te gebruiken, als hij tegenover de Remonstrantsche voorstelling dienst kan doen. Want zij verklaren daar met nadruk: in betrekking tot dit werk der wedergeboorte staat de mensch lijdelijk, en het is niet in de macht van den menschelijken wil, om God, als Hij alzoo *onmiddellijk* wederbaart, te verhinderen.

Hiermede is voldoende in het licht gesteld, in hoever de Gereformeerden wèl, en in hoever zij niet van de weder-

geboorte als een onmiddellijk werk des Heiligen Geestes wilden spreken.

Doch als men sommige werken van Gereformeerde godgeleerden raadpleegt, komt men spoedig tot de ontdekking, dat zij de wedergeboorte ook nog onmiddellijk noemen met het oog op en in tegenstelling met eene andere richting dan die der Remonstranten. En zoowel ter wille der volledigheid als tot wering van alle misverstand dient ook deze tegenstelling met een kort woord toegelicht te worden.

Toen het kloeke geslacht der Hervorming voorbij was gegaan, begon zich in de Gereformeerde kerken van veler gemoed de vreeze meester te maken, dat de besliste belijdenis van Gods souvereine genade in heel het werk der zaligheid den mensch zorgeloos en goddeloos zou maken. Verschillende pogingen werden daarom in het werk gesteld, om tegenover de *al*-werkzaamheid Gods de *zelf*-werkzaamheid van den mensch te handhaven en zijne zedelijke natuur meer dan vroeger op den voorgrond te stellen.

Zulk eene poging werd ook beproefd door Johan Camero, die wel in Schotland geboren was, maar op jeugdigen leeftijd naar Frankrijk kwam en in 1624 benoemd werd tot Hoogleeraar in de Theologie te Montauban. Ofschoon hij reeds in het volgende jaar op 48-jarigen leeftijd stierf, is zijn persoon en arbeid toch van grooten invloed geweest op de Fransche Theologie. Amyraldus, Placæus, Cappellus, Pajon wandelden verder voort in het door hem getrokken spoor.

Deze Camero leerde nu onder anderen, dat de wil altijd volgt de laatste uitspraak van het practisch verstand. Een dronkaard bijv. weet heel goed met zijn *theoretisch* verstand, dat het verkeerd is, drank te gebruiken. Maar allerlei practische overwegingen van het genot, dat hij bij het gebruik smaken zal, doen den drank aan zijn *practisch* verstand als iets begeerlijks voorkomen. En als dit practisch verstand nu bij de keuze zijn laatste woord gesproken heeft, dan volgt de wil des menschen vanzelf en noodzakelijk.

Camero kwam tot deze leer, omdat hij de zedelijke natuur van den mensch wilde handhaven. De mensch is een zedelijk wezen. Dat komt bovenal uit in zijn wil, die het zedelijk, het ethisch beginsel in den mensch verdient te heeten. Daarom kan die wil ook op geen andere, dan op zedelijke, ethische wijze bewogen en tot het volbrengen van het een of het ander bepaald worden. Aan deze bepaling gaat dus eene uitspraak van het practisch verstand vooraf. En als deze uitspraak er is, dan slaat de wil vanzelf, tegelijkertijd vrij en noodzakelijk, die richting in, welke door het verstand is aangegeven.

Uit deze zielkundige leer leidde Camero nu voor de wedergeboorte af, dat deze niet behoefde te bestaan in het instorten van nieuwe krachten of hebbelijkheden in den wil. Indien God toch maar door zijnen Geest op krachtdadige wijze het verstand van den mensch verlichtte, dan volgde de wil vanzelf en was het dus niet noodig, om dezen nog op zichzelf van nieuwe krachten te voorzien. De wedergeboorte bestond dus volgens deze leer principieel alleen in verlichting des verstands.

Het ontbrak Camero niet aan volgelingen. In Frankrijk ontstond onder zijn invloed de beroemde school van Saumur. En hier te lande werd zijn gevoelen door sommige godgeleerden overgenomen o. a. door den in den laatsten tijd nogal menigmaal genoemden Johannes Maccovius, Hoogleeraar te Franeker.

Maar het meerendeel der Gereformeerde Theologen verzette zich tegen deze leer van den Franschen Professor en hield staande, dat de wedergeboorte niet alleen in verlichting van het verstand maar ook in vernieuwing van den wil bestond. Trouwens, de Dordsche Synode had in hoofdstuk III, IV § 11 duidelijk verklaard, dat God door den Heiligen Geest niet slechts krachtdadig het verstand der uitverkorenen verlicht, maar ook door de uitwerkende kracht van denzelven wederbarenden Geest doordringt in de binnenste schuilhoeken der menschen, hunne geslotene harten opent, het harde week maakt, het onbesnedene besnijdt, *nieuwe hoedanigheden in den wil instort* en dezen van dood levende, van kwaad goed, van niet willende gewillig, van weerbarstig onderworpen maakt. En met deze leer was het gevoelen van Camero moeilijk in overeenstemming te brengen.

Tegenover deze eenzijdig-verstandelijke richting van Camero, Maccovius e. a. drukten zich nu de Gereformeerde Theologen soms zoo uit, dat de wedergeboorte van den mensch, niet alleen in zijn verstand maar ook in zijn wil *rechtstreeks* en *onmiddellijk* plaats had, dat is, niet uitsluitend onder bemiddeling en tengevolge van de verlichting des verstands.

Zoo lezen wij in de bekende Synopsis purioris Theologiae 31, 9: de voornaamste uitwerkende oorzaak des geloofs is God de Vader in den Zoon door den Heiligen Geest, die het verstand verlicht en den anders van God afgekeerden wil beweegt en buigt. En Hij doet dit niet maar op overdrachtelijke wijze en met eene zoogenaamde *zedelijke* handeling, door het verstand te verlichten en het oordeel van dat practisch verstand aan den wil voor te houden, die daarop dan noodzakelijk volgen zou. Maar Hij doet het ook door eene werkzaamheid, die *onmiddellijk* den wil aandoet en in zijne beweging en handeling invloeit.

Mastricht zegt in zijne Theor. pract. Theol. VI 3, 26, dat sommige Gereformeerden wel eene bovennatuurlijke werkzaamheid des H. Geestes op den wil aannemen, maar onder bemiddeling van het verstand, dat God in de wedergeboorte zoo krachtig verlicht en overtuigt, dat de wil niet anders dan volgen kan. Maar de Dordsche Synode en andere Gereformeerden, zoo gaat hij voort, strekken de bovennatuurlijke werkzaamheid in de wedergeboorte ook tot den wil uit, en wel in *onmiddellijken* zin, zoodat God er eene nieuwe genegenheid in uitstort. En dit gevoelen acht Mastricht het aannemelijkst.

Daarentegen heeft Turretinus weer meer de tegenstelling met Remonstranten op het oog, als hij in zijne Theol. El. XV 4, 23 v. breedvoerig over de *onmiddellijke* genade handelt. Ofschoon de H. Geest, zoo zegt hij daar, in de krachtdadige roeping niet werkt *zonder* het Woord, toch werkt Hij niet slechts middellijk *door* het Woord, maar Hij werkt ook *met* het Woord *onmiddellijk* in de ziel, zoodat de werking noodzakelijk haar gevolg medebrengt. De H. Geest werkt niet zonder het Woord, want God wil met ons handelen op eene wijze, die aan onze redelijke natuur beantwoordt; maar welke de kracht des Woords ook zij, deze is onvoldoende zonder de *onmiddellijke* werkzaamheid des Heiligen Geestes.

In denzelfden geest laat Comrie zich uit. Herhaaldelijk spreekt hij van de wedergeboorte als een onmiddellijk werk des H. Geestes. En zoo noemt hij het in tegenstelling met alle heele en halve Pelagianen, die alleen eene voorwerpelijke genade en eene zedelijke aanrading kennen en van eene almachtige, *onmiddellijke* kracht des H. Geestes bij het Woord niet willen weten. (Verklaring van den Heid. Catech. Nijkerk 1856 bl. 145 v. 365 v).

En eindelijk — om er niet meer te noemen — is ook Brakel hiermede geheel in overeenstemming. In het hoofdstuk over de Roeping stelt hij onder § 39 de vraag, of de inwendige roeping, schoon die geschiedt door middel van het Woord, is eene *onmiddellijke* en krachtdadige werking Gods, aanrakende en veranderende verstand, wil en genegenheden? En hij geeft daarop ten antwoord: Ofschoon de mensch niet begrijpen kan de manier van de bovennatuurlijke werkingen Gods, hoe Hij bij en door het Woord de ziel *onmiddellijk* aanraakt, zoo leert ons nochtans het Woord, dat God dit doet. Hij gebruikt daarbij het Woord wel als een middel, maar bij dat middel is eene *onmiddellijke* krachtdadige werking, aanrakende de ziel en die ten opzichte van verstand, wil en hebbelijke gestalte krachtdadig veranderende.

BAVINCK.

BIDUUR ZUID-AFRIKA.

De Classis 's-Gravenhage, daartoe door de jongste Synode van Groningen gemachtigd, noodigt al onze kerken uit, om in den avond van *Zondag* 30 *Juni* eene ure des gebeds te houden voor onze stamverwanten en broeders in Zuid-Afrika.

Geen bijzonder woord is noodig, om de kerken tot het gehoor geven aan deze oproeping aan te sporen. De circulaire, namens die Classis aan alle Kerkeraden verzonden, spreekt voor zichzelve luide en krachtig genoeg.

Allen willen wij in die bepaalde ure ons vereenigen in het ootmoedig gebed, of het den Heere behagen moge, om spoedig een einde aan den jammerlijken oorlog te maken, het recht over de macht en het geweld tot zegepraal te brengen en aan de beide Republieken den vrede en de vrijheid te hergeven.

De Heere brenge ons saam in ootmoedige smeeking voor zijn aangezicht. Hij leere zelf ons bidden door zijnen Heiligen Geest. En Hij schenke uit vrije ontferming verhooring op het gebed, dat door duizenden en millioenen dag aan dag wordt opgezonden tot den Troon zijner genade.

En zou het dan niet goed zijn, om bij ons gebed eene gave te voegen en ons woord te bezegelen met eene daad? Veel kunnen wij niet doen. Wij zijn klein van kracht en zwak van moed. Maar wij kunnen toch door onze gaven den druk van onze broeders en zusters daarginds verlichten, hun smart lenigen in hun kommer en ellende hen bijstaan.

De Kerkeraad van Amersfoort gaf aan de Redactie van *de Bazuin* in overweging, om in die gebedsure eene collecte te houden voor de vrouwen en kinderen, in het Engelsche kamp, van wier ontbering en lijden de bladen in den laatsten tijd zulke aandoenlijke berichten te lezen gaven.

Van harte juichen wij dat denkbeeld toe. Laat bij het woord onzer smeeking de gave der liefde zich paren, en toonen wij ook daarin, de vermaning des Apostels te verstaan, om met de lijdenden te lijden en met de weenenden te weenen.

Onze Heere Christus, de barmhartige Hoogepriester, heeft ook alle onze krankheden op zich genomen en is het land doorgegaan, goeddoende en zegenende. En Hij liet daarin ons een voorbeeld na

SCHOOLDAG.

De Schooldag, op *Dinsdag* 2 *Juli* hier te Kampen te houden, zal eene bijzondere onderscheiding genieten.

De personen, die het woord zullen voeren, en de onderwerpen, welke zij zullen behandelen, waarborgen reeds een aangenamen en nuttigen dag.

Maar wat nog meer zegt; naar wij met zekerheid vernemen, zal de Schooldag ook vereerd worden met de tegenwoordigheid van Zijne Exc. President Krüger.

Het voornemen bestaat, dat ZHEd. na het bezoek aan Rotterdam, op Vrijdag 28 Juni naar Kampen komt en enkele dagen in onze goede stad verblijf zal houden.

En ofschoon zijn bezoek de gansche stad en heel de burgerij geldt, zal ZHEd. toch volgens belofte den aan de belangen der School gewijden dag, althans voor een gedeelte, in het midden der broederen doorbrengen.

Deze tijding verheugt ons ongemeen en geeft aan den Schooldag eene bijzondere aantrekkelijkheid.

UNIVERSITEITSDAG.

Twee dagen later, *Donderdag* 4 *Juli*, houdt de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag te Arnhem hare gewone, jaarlijksche vergadering.

Ook deze samenkomst belooft, belangrijk te zullen worden.

's Avonds te voren is er eene ure des gebeds, waarbij Ds. van Lummel van Delft de belangen der Vereeniging en van hare stichting aan den Troon der genade zal opdragen.

In de voormiddag-vergadering zal Prof. Rutgers de bespreking inleiden over de vraag: Mag geoordeeld worden, dat thans de tijd gekomen is, om het Gereformeerd karakter van de Vrije Universiteit door nauwer verband met de Gereformeerde Kerken nog vaster te waarborgen?

En in de openbare meeting des namiddags zal Prof. H. H. Kuyper spreken over het onderwerp: *Ongezocht gelijk.*

De vraag, door Prof. Rutgers in te leiden, is zeer voorzichtig gesteld. Maar zij is toch niets minder dan de aanvang van eene reorganisatie der Vrije Universiteit, zooals die na de verandering der kerkelijke verhoudingen in 1886 en 1892 noodzakelijk is geworden.

Met dankbaarheid zien wij deze ter hand genomen.

En met belangstelling wachten wij af, waartoe ze leidt.

BAVINCK.

DEN HEERE DE EER.

Verblijdt u in den Heere, en verheugt u, gij rechtvaardigen, en zingt vroolijk, alle gij oprechten van harte.
Ps 32 : 11.

Dit is het betamelijk slot van een Psalm, die ons zegt, in welken weg het Evangelie der genade tot zijn recht kwam in David, en hoe heerlijk dat Evangelie is. Uit God, en door God, maar ook tot Hem zijn alle dingen.

Het is, alsof de dichter zegt: O, gij die de genade kent als uw schat, richt u op, laat uwe droefheid varen, zie en tast niets rondom u dan de goedertierenheid van uwen God, en psalm Hem in uw hart en met uwe lippen.

Hij spreekt tot de »rechtvaardigen", tot de »oprechten van hart," tot hen, die in het zesde vers van zijne onderwijzing »heilig" genoemd zijn, en in vers 10 beschreven werden, als op God te vertrouwen In de Schrift komen de godvreezenden dikwerf als rechtvaardigen voor. Soms om er mee te kennen te geven, dat zij vaardig zijn tot recht, lust hebben om het pad van 's Heeren geboden te loopen; doch meestal wijl zij in Christus gevonden, met zijne gerechtigheid zijn bekleed, die hun uit genade werd toegerekend en door hen werd aangenomen in het geloof. Paulus schrijft o. a. in het 3de hoofdstuk van zijn brief aan de Romeinen, waarin hij de leer der rechtvaardiging uiteenzet: »en worden om niet gerechtvaardigd, uit zijne genade, door de verlossing die in Christus Jezus is." De dichter noemt hen tevens »oprechten van hart." Wat hij hierdoor verstaat, bleek ons bij de bepeinzing van het 2de vers, waarin hij den mensch zalig spreekt, »in wiens geest geen bedrog is." De oprechten van hart zijn vernieuwd in den geest huns gemoeds. Zij wenschen onberispelijk voor God in de liefde te wandelen. Een onergelijke conscientie te bewaren, voor God en menschen. Zij worden opgewekt tot blijdschap, tot vreugdebedrijf. Dat er een God, en zulk een God is, en dat die God de hunne is, de hunne voor altijd, hun Vader, met wien zij verzoend zijn, die hunne ongerechtigheden vergeeft, hen met gunstbewijzen overladdt, en alles hun ten goede zal doen uitloopen, is overvloedige stof tot blijdschap. De dichter wil, dat dit zal worden ingezien, dat het hart met blijdschap vervuld zal zijn, en dat uit den overvloed des harten de mond spreken zal; daarom zegt hij niet slechts »verblijdt u," »verheugt u," maar ook »zingt vroolijk." Hij wijst tegelijkertijd op het onderscheid tusschen de vreugde der wereld en die waartoe hij opwekt, waar hij van eene »blijdschap *in den Heere*" gewaagt. Er is eene vleeschelijke vreugde. Eene vreugde zelfs in de zonde. Maar hier is sprake van de vreugde der rechtvaardigen en oprechten. Zij is geestelijk; want zij is niet in eenig aardsch, tijdelijk en vergankelijk goed, maar in *God door Christus*. Ja, God zelf, als het hoogste goed, is het voorwerp dezer vreugde. God zelf, in al zijn volmaaktheden, is »de God der blijdschap hunner verheuging."

't Is eene *Godverheerlijkende* vreugde. Zij gaat gepaard met liefde tot God en zijn dienst, en met vreugde in zijne bevelen. Zij is *zielzaligend*, Wie haar geniet, zegt met Azaf: »het is mij goed, nabij God te wezen"; en zij is »een beginsel en zeker onderpand van de eeuwige vreugde hiernamaals." Immers zij vloeit uit het geloof en het einde des geloofs is de zaligheid der ziel; een vrucht van het geestelijk leven, en dit leven verduurt de eeuwigheid. In den hemel zal verzadiging van vreugde bij Gods aangezicht zijn. Geen zonde verstoort haar meer. Eeuwige blijdschap, zegt de Schrift, zal op de hoofden der verlosten zijn.

Zulk eene vreugde hebben de geloovigen door alle eeuwen heen gekend. Van Abraham lezen wij, dat hij verheugd geweest is, en dat hij den dag van Christus zien mocht. David huppelde zelfs van blijdschap. Maria getuigde: »Mijne ziel maakt groot den Heere, en mijn geest verheugt zich in God mijnen Zaligmaker". Paulus zegt: »Wij roemen in God;" en Petrus verklaart, dat de geloovigen zich in Christus verheugen »met eene onuitsprekelijke vreugde."

Zeker mag de geloovige zich verheugen in dingen van dit leven; niets wat waar menschelijk is, moet hem vreemd zijn. Klooster-heiligheid is geen heiligheid, en monniken-vroomheid is geen vroomheid. Maar ook in het aardsche verheuge hij zich als een geloovige. Hij zie er eene gave Gods in, smake er zijne goedheid in, en prijze er zijn Naam voor. Niemand heeft meer reden om zijn brood met blijdschap te eten, dan de Christen, en hij dwaalt, die meent, dat het Christendom zwartgalligheid brengt, of de dood voor de vreugd zou zijn. Integendeel, geen ware blijdschap is te vinden dan bij degenen, die den Heere vreezen en op zijne goedertierenheid hopen. De geestelijke blijdschap kan zelfs samengaan met uitwendig lijden. Kerkerwanden hebben weergalmd van psalmen in den nacht. In dagen van beproeving weet God den nederige te vertroosten. En door alle eeuwen wordt des Apostels woord verstaan: »Wij roemen ook in de verdrukkingen: wetende, dat de verdrukking lijdzaamheid werkt; en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop, en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door den Heiligen Geest, die ons is gegeven."

Wie zich als paarden en muilezels gedragen, kunnen zich niet verheugen en verblijden in den Heere. Niet op den weg der zonde, der bedekking van het kwaad, der onverbrokenheid des harten, der eigenzinnigheid en murmureering, maar in den weg der schuldbelijdenis, der bekeering en der geloofsoefening grijpt dit plaats. De dichter sprak uit ervaring, en zijne ervaring is die der gemeente. Wie deze blijdschap smaken wil, blijve dicht bij den troon der genade, zette het hart op zijne wegen, en houde zich, waar hij zijnen God niet vindt, niet op. Dicht bij God is het goed, is het veilig, is het heilig, is het zalig, Daar kan *gezongen* worden: »Zingt vroolijk" luidt het in den tekst, alsof er stond, laat de verheffingen Gods in uwe kelen zijn; maakt uwen God groot. Gelijk de lente aan het gezang der vogelen, zoo is de kerk des Heeren rijk aan liederen. De Heere bemint het gezang. Hij zelf heeft het ons gegeven en ten voorschrift gesteld. Hij zelf heeft op aarde gezongen, en doet de zalen des hemels voortdurend weerklinken van het gezang, dat is als het ruischen veler wateren, en als het rollen van den donder; en tegelijk zoo liefelijk als de muziek van de citerspelers. (Openb. 14 : 2.)

Zing, verloste, gij, die uwe banden geslaakt weet, en den toegang gedurig vinden moogt tot den troon, zing van harte, in den geloove, uit liefde. Zing in ootmoed, blijmoedig, dankbaar. Zing in uw hart, zoodat niemand het hoort, dan Hij, tot wiens eer het geschiedt. Zing, om het even, of uw stem welluidend, dan wel minder aangenaam klinkt. De dartele luit blijke bij u gebroken. Uw hart zij een harpe Gods, waarop bestendig zijn lof weerklinkt. Uw leven zij een zingen van goedertierenheid en recht, dat is: verheerlijk den Heere met uw hart, door kostelijke gedachten; met uwe lippen, door met zout besprengde woorden en liefelijk gezang; met uw leven, door een wandel waardiglijk het Evangelie; met Uw lijden, door onderworpenheid aan 's Heeren wil en een winst doen met kastijding; met uw dood, door uw leven niet dierbaar te achten, maar veil te hebben voor Hem, wiens eigendom gij levende geworden zijt en stervende blijven zult; met één woord: God leze in uw hart, de wereld hoore het van uwe lippen, en zie het in uw' wandel, dat het: »Soli Deo Gloria!" de leuze werd van uw leven.

NOTTEN.

EEN GROOT EN GROOTSCH WERK VOLBRACHT.

AMSTERDAM.

Tot hiertoe heeft niemand, in *de Bazuin*, de aandacht gevestigd op de verschijning van het *Vierde Deel* der *Gereformeerde Dogmatiek*, door *Prof. Dr. H. Bavinck.*

Misschien moet dit verschijnsel worden toegeschreven aan de al te groote bescheidenheid van Prof. Bavincks ambtgenooten, die toch, in de eerste plaats, de bevoegde personen zijn, om zulk een werk te bespreken en bij het publiek in te leiden.

Ook van de zijde der predikanten, die geacht kunnen worden uit een wetenschappelijk oogpunt, zulk een werk te mogen bezien en bespreken, nam nog niemand het woord.

De bedenking, dat *de Bazuin* de plaats niet is om een wetenschappelijken arbeid van zulk een omvang te bespreken, kan te minder gelden, wijl toch telkens blijkt dat men, in andere opzichten, niet zoo schroomvallig is, om moeilijke Theologische onderwerpen voor het kerkelijk publiek te behandelen.

Dat schrijver dezes de stoute schoenen aantrok, om deze regelen aan Prof. Bavincks Dogmatiek te wijden, moge dan ook verontschuldiging vinden in het zwijgen van meer bevoegden.

Van beoordeelen is natuurlijk geen sprake. Ik kan slechts den indruk mededeelen, dien deze Dogmatiek op *mij* maakt, en dien ik in de twee woorden: groot en grootsch teruggeef.

Een werk in vier deelen, meer dan 2550 bladzijden bevattende, behalve de Registers, is zeker een groot werk. Hoe

veel studie en onderzoek is voorafgegaan. Welk eene menigte oude en nieuwe boeken, van de tweede eeuw af tot op onze dagen, de litteratuur in verschillende talen op elk leerstuk afzonderlijk bevattende, moest geraadpleegd worden! Van de talrijke aanhalingen uit de H. Schrift zwijgen we maar. Deze arbeid alleen is een werk, dat ons, „kleine luiden," ook op dit gebied verbaast. Had de schrijver slechts 200 jaar vroeger geleefd, zijn lof zou, in Latijnsche en Nederlandsche verzen, zeker vromelijk bezongen of berijmd zijn geworden, en kransen zouden gevlochten zijn om het hoofd, waarin zoo al niet alles, dan toch bijna alles is gevaren, wat in boeken steekt.

Maar bovenal maakt Dr. Bavincks arbeid den indruk van grootsch.

Geheel het plan, de aanleg is grootsch. Wat hem voor den geest stond, was niet een burgerhuisje, ouderwetsch, met een paar lieve vertrekjes, zoo geheel ingericht voor kleine renteniers, die voor alle dingen de rust liefhebben en handhaven, alles vermijdende, wat hun rustige rust kan storen, en die hun heilig kluisje met hagelwitte, onberispelijk geplooide ondergordijntjes, voor de blikken der voorbijgangers beschermen. Neen, geheel iets anders stond den Kamper Hoogleeraar voor den geest.

Ook geen deftige heerenhuizinge, zelfs geen koninklijk paleis wilde hij doen verrijzen.

Een tempel wilde hij bouwen, een tempel, vervuld met de heerlijkheid des Heeren.

Dat groote en grootsche werk is thans volbracht. En wij schouwen het aan, bewonderend en genietend van de meesterlijke conceptie, de zuiverheid der lijnen, de verheven architectuur, de eenvoudige majesteit van den stijl; en we wandelen er in rond als in eene middeleeuwsche kathedraal, telkens ons gedrongen gevoelend tot aanbidding en dankzegging.

Wat ons in deze Dogmatiek zoo uitnemend bevalt, is dat, zonder dat aan de eischen eener wetenschappelijke behandeling van het onderwerp wordt te kort gedaan, de Bijbelsche Theologie door de Scholastiek toch niet verdrongen en verdronken wordt; dat de wordings- en ontwikkelingsgeschiedenis van elk leerstuk zoo helder en vaak breedvoerig wordt nagegaan en medegedeeld; dat het gevoelen van anderen, historisch en critisch, ter onzer kennis komt, en het eigen gevoelen des auteurs, in glashelderen stijl wordt ontvouwd en verdedigd, en met een keur en rijkdom van Schriftplaatsen bevestigd.

Voor hen, die weinig boeken hebben, is de Dogmatiek van Prof. Bavinck een goudmijn. En voor wie nog tijd en kracht heeft tot ernstige studie, biedt zij machtige prikkels tot verder onderzoek, met aanwijzing van bronnen en een zoo rijke litteratuur, die, zoover ons bekend is, eenig mag genoemd worden.

Voor de Catechismus-prediking geeft zij soms andere, soms nieuwe, frissche denkbeelden en gedachten, die den ouden prediker verjongen, en de gemeente ten goede komen. Het bekende woord van da Costa: „in haar wezen vrucht der tijden, in haar vorm van dezen tijd" is in waarheid op deze Dogmatiek toepasselijk.

De Heraut, die, in woorden van hartelijke waardeering, Dr. Bavincks Dogmatiek, met name het Vierde Deel, aankondigde, wees er reeds op, dat zij ook voor wie men ontwikkelde gemeenteleden noemt, bruikbaar en aanbevelenswaard is. Ons zijn al gevallen bekend, dat zulk een gemeentelid, niet eens tot de Gereformeerde kerken behoorende, met ijver er in leest, en getuigt van den zegen, dien hij er door ontving.

We twijfelen er dan ook niet aan, of door dezen arbeid van Dr. Bavinck zal de studie der dogmatiek weder meer en meer in eere komen, ook buiten den kring van de Gereformeerde kerken. De Encyclopedie der H. Godgeleerdheid van Prof. A. Kuyper en de Dogmatiek van Prof. Bavinck zijn blijvende eerezuilen van het leven der Nederlandsche Gereformeerde Kerken in de 19e eeuw. En zij, die het einde der 20e eeuw mogen beleven, zullen, beter dan wij, kunnen beoordeelen en waardeeren, de groote gunste Gods, in die beide mannen, aan kerk en vaderland geschonken.

Deze beide mannen tegenover elkander te stellen komt ons voor iets misdadigs te zijn; iets dat voor God niet te verantwoorden is. Er is tusschen hen geen tegenstelling als tusschen Lubbertus en Maccovius. Zij leven uit één beginsel; zijn, in den grond, van één gevoelen. Er is zeker, hier en daar, verschil in détailpunten, in dingen die de Schrift, als mysteriën, onverklaard laat, misschien ook eenig verschil in methode, en zeker in persoonlijken aanleg; maar in de hoofdzaak is er geen verschil. Hier geldt, in vollen nadruk, het woord: er is verscheidenheid van gaven, doch het is dezelfde Geest.

Of wij dan niets te gispen hebben?
Och, wat zou het zijn?
Beets zegt ergens:

Gij, groote mannen bedillen?
Hans, laat naar u kijken!
Men snijdt het glas met diamant;
Het diamant met zijns gelijken.

Zij, die critiek, hetzij op 't geheel, hetzij op punten, zoeken, moeten die niet verwachten van een eenvoudigen dominé naar Art. 8. Prof. Kuyper heeft reeds 't uitzicht geopend op nadere bespreking in zake de werking des H. Geestes in verband met de Sacramenten. Dogmatische fijnproevers kunnen dus gerust zijn.

Ik wensch te eindigen met te wijzen op den belangrijken inhoud van het Vierde Deel, dat handelt over *de Kerk, de Middelen der Genade*, en *de Laatste Dingen*. Alle onderwerpen, die thans aan de orde, en vaak in dispuut zijn. Vooral dit deel is voor ontwikkelde gemeenteleden van groote waarde. We lazen nog alleen maar het stuk over de genademiddelen: het Woord en de Sacramenten, en we lazen doorgaans met instemming en met groote waardeering van den geest der gematigdheid en der kracht, die ook hier aan 't woord is.

De Inhoudsopgave en de drie Registers maken het gebruik van geheel het werk zeer gemakkelijk. Ze zijn bewerkt door den broeder des auteurs, *Ds. C. B. Bavinck*, dienaar des Woords te Rotterdam.

Degenen, die nog examen moeten doen, mogen Ds. Bavinck de handen wel kussen, alleen voor de breedere inhoudsopgave. Wie er die ingezet heeft, is al een heel eind op weg.

Chysostomos was gewoon te zeggen: God zij gedankt voor alles. Dit zij ook het slot van deze beschouwing. God zij gedankt voor dezen arbeid, en voor den man, die hem kon beginnen en voltooien. Mogen de Kerken, in het Vaderland en daar buiten, waar nog Gereformeerd leven is of komen zal, den rijksten zegen er van genieten, tot in verre nageslachten!

W. H. Gispen.

Politieke Beschouwingen.

Het jongste rapport van Generaal Smuts aan President Steijn, dat juist openbaar is gemaakt, geeft een levendigen, maar tegelijk diep smartelijken indruk van de ontzettende wijze, waarop de Engelschen in den *Vrijstaat* en de *Zuid-Afrikaansche* Republiek den onrechtvaardigen oorlog voeren De haren rijzen er van te bergen en uit de zwoegende borst wordt de kreet ontwrongen: o God, rechtvaardige Rechter, hoe lang nog!?

Slechts dit uit het rapport: „Laat mij als een voorbeeld nemen dat gedeelte van het district Krugersdorp, dat tusschen de Magalies- en Witwatersbergen is gelegen, een van de schoonste, vruchtbaarste en meest bebouwde streken van Zuid-Afrika, de zoogenaamde moot. Toen ik in Juli 1900 in deze gewesten aankwam, was deze streek nog groen, met onafgebroken landerijen, tuinen en schoon bebouwde plaatsen en hoeven; een lust voor de oogen en een bewijs wat ons volk in tien jaren op landbouwkundig gebied kon inrichten. En nu? Nu is ze een dorre verwoeste wildernis, alle landerijen vernield, de tuinen afgekapt en uitgeroeid, de plaatsen afgebrand, de huizen in vele gevallen niet alleen afgebrand, maar met dynamiet opgeblazen, zoodat er niet de eene steen op den anderen is gelaten; een verblijfplaats voor den nachtuil en den aasvogel. Waar nog zoo kort geleden alles leven, welvaart en vreugde was, heerscht nu de dood. Geen levend dier meer, geen vrouw of kind, geen kaffermeid, of men ziet op hun gelaatstrekken angst, kommer, ja zelfs honger, in duidelijke trekken afgeteekend. O! men moet de pen van een Jesaiah of Jeremiah hebben om dezen gruwel der verwoesting te kunnen beschrijven. Ik geloof niet dat er sedert den 30-jarigen oorlog en de vernieling door de legers van Tilly en Wallenstein aangericht een dergelijk tooneel van algeheele vernieling is gezien" . . . .

„Vrouwenlagers werden toen op meer centrale punten in de Westelijke districten getrokken en de vrouwen en kinderen voorzien van wagens, tenten, voedsel en onder zorg van oude mannen geplaatst, die minder geschikt waren voor krijgsdienst. Men zou gedacht hebben dat de vijand uit een gevoel van medelijden, dat zelfs door de dieren gedeeld wordt, deze vrouwenlagers ongehinderd zoude laten. Maar neen: telkenmale trok hij daarheen, verbrandde al de wagens, tenten en voedsel, ving de bejaarde wachten die niet hadden kunnen vluchten en richtte eene ellende aan welke alle beschrijving te boven gaat. En waar hij niet kwam zond hij de Kaffers, of liever de Kafferhorden vormden altijd een vleugel van de Britsche legermacht en voltooiden het verwoestingswerk dat de Engelsche troepen begonnen hadden Het was mijn plicht bij meer dan een gelegenheid deze vrouwenkampen te gaan bezoeken en ik moet zeggen dat ik nooit gedacht had in mijn leven dergelijke tooneelen van ellende te zien. De vrouwen en kinderen bijna alle lijdende aan malaria en andere ziekten, die de gevolgen van ontbering en slechte voeding zijn, zonder dokter, zonder medicijnen, zonder eenigen troost in deze wereld, bijna zonder kleeding, en na de vijandelijke strooptochten zonder voedsel."

En toch, „terwijl haar man viel, haar huis en hare have opgaat in de vlammen — zong een weduwe met hare kinderen:

Prijs den Heer met blijde galmen,
Gij mijn ziel, hebt rijke stof!" . . . .

Kan zulk een volk verloren gaan? . . . .
Neen, nimmer!

Verkwikkend blijkt dan ook aan den anderen kant uit dit rapport duidelijk, dat de Engelschen voor meer dan de helft verzwijgen de neerlagen die zij leden en lijden en schandelijk de verliezen der Burgers overdrijven. Neen, 't is duidelijk: de zaak der Burgers is nog geen verloren zaak; zij staan nog krachtig en de opstand breidt zich in de Kaapkolonie duchtig uit, terwijl de positien der Engelschen uiterst gedwongen en — kritiek worden.

De Kaapsche Correspondent bevestigt dit in de *Daily Mail* (een anti-Boerblad!):

Hij schrijft „dat de vijand veel sterker is dan het gouvernement bekennen wil. Waarschijnlijk staan 7000—10000 Boeren ten Zuiden van de Oranje-rivier. De East-land- en Midlanddistricten zijn feitelijk in handen van den vijand." Wij begrijpen nu ook, hoe Kruitzinger, Fouché, Malan enz als het ware tot een nieuwe inlijving van dit gebied overgingen door het van kracht verklaren van de proclamaties uit de roemrijke dagen van den eersten inval.

De nederlaag pas bij Waterkloof geleden heeft het pessimisme in Engeland doen stijgen en dit pessimisme zal er zeker niet op verminderen als men de kaart ter hand neemt en het allerdroevigst gemanoeuvreer der Engelschen nagaat. Aldus kwam men tot den slag bij Waterkloof!

Munro en Bethune verdreven Kruitzinger uit de buurt van Tarkastad en joegen hem (Engelsche termen!) bij Baroda over de lijn Cradock—Middelburg. Nu wil het geval, dat juist ook Crabbe uit het Zuiden op kwam zetten en natuurlijk dadelijk achter Kruitzinger aanjoeg, hem drijvend in de richting van Middelburg.

Maar Zuidwaarts van Cradock was tegelijkertijd een afdeeling Mounted Rifles van 10 man op jacht achter Malan, die 16 Juni bij Roodehoogte de lijn ten Zuiden van Cradock was overgegaan. Zaterdag sloegen deze jagers een kamp op bij Waterkloof, 30 mijlen ten Zuiden van Cradock. Van deze vervolging kreeg Kruitzinger juist bericht. Ofschoon gejaagd als een veldhoen, keert hij om, snelt in allerijl Malan te hulp en geeft de Engelschen zulk een ferm pak bij Waterkloof, dat de achtervolgende Crabbe, Bethune en Munro blijkbaar zijn spoor kwijt raakten en de Mounted Rifles verloren 17 dooden, 32 gewonden, en 109 gevangenen met alles wat zij aan kruit en lood, aan voorraad en paarden bij zich hadden.

Nog nader wordt bevestigd, dat „de inval (?) der Burgers" zich op vrij ernstige wijze uitbreidt. De Boeren-benden verkrijgen recruten en paarden. Zij namen een kleine week geleden 500 paarden uit het remontekamp nabij Colesberg. De invallers zwerven overal rond in de Eastland- en Midlanddistricten."

Een ander der alles behalve goedgezinde Correspondenten schrijft uit Pretoria: „dat de operatie van Blood geen goede resultaten heeft opgeleverd en de man is het ook niet eens met Kitchener's beleid omtrent de troepenverdoeling."

Zoo zien wij: er is alle reden om den Heere te danken en goeden moed te houden

In *Frankrijk* botert het tegenwoordig goed voor de Regeering: De Senaat hield zijn belofte. In de zitting van Zaterdag op Zondag werd de Vereenigingen-wet ten einde gebracht en de wet in haar geheel aangenomen. De wet is slechts op twee punten gewijzigd. Op voorstel van Guérin is in artikel 18 de paragraaf vervallen, die leden van een ontbonden congregatie het recht op hun deel van het actief ontzegde Eveneens werd een amendement van Trarieux goedgekeurd, waarbij aan leden van ontbonden congregaties, die zonder middelen achterblijven, een ondersteuning wordt verschaft

Naar vermoed wordt zal de Kamer zich hierbij neerleggen.

Het Ministerie is in zijn derde jaar reeds!

In *Spanje* blijven „klerikalen en anti-klerikalen" elkaar bestoken. Zondag voor een week hielden de klerikalen te Madrid een betooging, Zondag l. l. antwoordden de anti-klerikalen eveneens met een meeting

Op deze laatste bijeenkomst zijn zeer ruwe woorden gesproken, als: „Men moest alle kloosters verbranden" enz. enz.

De Infante Isabella, die van een stierengevecht huiswaarts keerde, werd zelfs door de optocht-houdende anti-klerikalen lastig gevallen, zoodat de bereden politie tusschenbeide moest komen.

Noordtzij.

HET BELANG DER KERKEN.

„De Opleiding" moet *wetenschappelijk* zijn. Zoo grondig en beslist *wetenschappelijk*, als maar mogelijk is.

Daarover is onder ons geen verschil. Het beste is ook ten dezen opzichte voor de kerken des Heeren niet te goed.

Zelfs zou ook ieder onzer gaarn zien, dat ze *Universitair* kon zijn in den goeden en waren zin des woords. Altijd natuurlijk als dat kan met behoud van de rechten en de verzekering van het belang der kerken in dezen.

In een Opleiding, zij het ook een Universitaire, waarbij het *Bijbelsch* en *Confessioneel* karakter van den dienst des Woords, en dus de waarheid naar Gods Woord zelve gevaar zou loopen schade te lijden, kunnen de Geref. kerken zich niet vinden.

De wetenschap der Theologie moge, volgens *de Heraut* niet veilig zijn in de handen der „kerkelijke deurwachters;" de kerken weten bij ondervinding, dat *de waarheid Gods* nog minder veilig is in de handen van „Universitaire disputators".

Daarbij, God heeft op het terrein zijner kerk mannen aangesteld, die naar hun ambt en roeping hebben toe te zien, dat de bediening des Woords in hare zuiverheid naar de H. Schrift gehandhaafd worde.

Wil men die mannen smadelijk, „kerkelijke deurwachters" noemen, omdat ze geen *dienaars* of *priesters der wetenschap* zijn, het zij zoo. Wij aanvaarden dien naam voor hen als een eerenaam. God heeft hen in zijn wijsheid aangesteld tot wachters over zijn geestelijk Sion, of wilt ge tot „deurwachters," die hebben toe te zien dat de „zware wolven" niet inbreken en „de kleine vossen" niet binnensluipen.

Doch als de mannen der *Universitaire wetenschap* dan zoo bang zijn voor die „*kerkelijke deurwachters*" uit zorg voor de wetenschap der Theologie, laten ze dan *geheel zelfstandig en onafhankelijk van de kerken* deze beoefenen.

Ik mag dan ook vertrouwen dat men zelfs van die zijde spoedig met mijn raad zal instemmen om het contractueel verband der Theol. Facculteit met de kerken te verbreken.

„De Vereeniging" kan dan op haar school de wetenschap der Theologie beoefenen naar eigen inzicht en beginselen, zonder lastig te worden gevallen door de „kerkelijke deurwachters."

Ook de kerken kunnen dan op haar school de wetenschappelijke Opleiding harer leeraren naar eisch en behoefte inrichten en verzekeren. Geen „kerkelijke deurwachters" dus bij den Universitairen catheder, maar evenmin Universitaire smelters, smeden en keurmeesters het hoogste woord aan den trap van den kansel. Ieder blijve op *zijn* gebied.

Dat die Opleiding, hoe wetenschappelijk en practisch naar eisch en behoefte ook, dan niet Universitair mag worden geacht, is *misschien* te betreuren. Ik zeg *misschien*. Want *dat Universitair cachet* kan in de huidige omstandigheden ligt te duur of tot te grooten prijs worden gekocht.

Waarin toch bestaat *het kenmerkende* van *Universitair onderwijs*, in onderscheiding van wat ook de kerken aan eigen school zouden kunnen geven?

In *de Heraut* van 31 Maart j. l. wordt getracht daarop een antwoord gegeven

Reeds nu blijkt (zoo luidt het daar, waar wordt gehandeld over de Stellingen van de Professoren der Theol. School) reeds „nu „blijkt dan ook, dat de bedoeling is, geen „andere studenten bij de lessen toe te „laten, dan die voldoen aan zekere voor„waarden van Confessioneelen aard.

„En dit reeds teekent het verschil.

„Bij Universitair onderwijs toch is dit „het steeds geldend beginsel, dat men *publiek* „college geeft en dat de toegang tot deze „colleges aan geen andere voorwaarden, „dan aan dezulken die van wetenschappe„lijken aard zijn, wordt gehouden.

„Bij de Seminaristische Opleiding daaren„tegen, laat men alleen dezulken tot de „lessen toe, die men geschikt acht voor den „kerkedienst te worden opgeleid, en dat „kan natuurlijk niemand zijn, die niet de „Confessie der kerken belijdt.

„We noemen nu slechts dit ééne punt, „omdat ook dit in de Stellingen, die *de „Bazuin* publiceerde, vermeld staat. Doch „reeds dit ééne punt teekent dan ook „principieel het verschil van positie.

„Bij de Universitaire Opleiding toegang „voor een ieder die het diploma bezit, en „geen uitsluiting. Bij de Seminaristische „Opleiding toegang alleen voor hen, die de „kerken goedkeuren."

Volgens deze uiteenzetting schuilt dus het onderscheid niet in het *wetenschappelijk* gehalte van het onderwijs, noch in het aantal vakken, noch in het aantal of het wetenschappelijk gehalte der docenten, maar in den vrijen toegang van ieder tot de college's, zoo hij slechts aan enkele gestelde wetenschappelijke eischen voldoet, wat hij dan ook overigens zij, Christen of Jood, Mohammedaan of Heiden, Gereformeerd of Modern. [1])

Dat *dit* onderscheid bestaat tusschen Amsterdam en Kampen, kan niet worden ontkend.

Feit is, dat er in Kampen werden afgewezen hetzij om min Christelijke levenswijze of om gebrek aan aanleg, die aan de Vrije Universiteit werden aangenomen.

Of de kerken, zoolang de Vr. Universiteit ook dienst doet als *Opleidingsschool, dit* wel zoo heel gewenscht vinden, meen ik te mogen *betwijfelen*.

Doch dat nu daarin „principieel het verschil van positie" zou schuilen, zoodat nu *daarom* alreê het onderwijs te Amsterdam zich als *Universitair* zou *kenmerken* en dat te Kampen als *Seminaristisch* moet worden geteekend, meen ik evenzeer te moeten *betwijfelen*.

Ik heb hier voor mij liggen, de leges of wetten en regelen die van huis uit golden aan de Universiteiten van Leiden en Groningen.

Naar dien maatstaf of dat kenmerk zouden deze beide Academies, die in den goeden Geref. tijd de roem van ons Land waren, zelfs geen Universiteiten geweest zijn. Het onderwijs, door genen, hoe grondig en wetenschappelijk ook, zou naar het door *de Heraut gestelde kenmerk* niet *Universitair* maar *Seminaristisch* geweest zijn.

Evenzeer als nu te Kampen waren in de 16de en in het beste gedeelte der 17de eeuw de studenten gebonden aan „de Leer, „die in dezelve Universiteit geprofesseert en geleert zal worden."

Een volgende maal hopen we dat met de stukken kort en bondig te bewijzen.

D. K. Wielenga.

[1]) Anderen zoeken wederom de nota dis criminis (het kenmerkend onderscheid) in het jus promovendi, het recht om graden te verleenen. Doch *wie* geeft dat recht?

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Met de laatstgehoudene examens aan de Theol. School is thans het Semi-Candidaats met goeden uitslag afgelegd door — en hebben hiermede verlof om in de gemeente een stichtelijk woord te spreken — de navolgende heeren Studenten, wier *adres in de vacantie* achter hun naam staat:

T. Algera te Exmorra,
M. Elzinga te Dokkum,
E. A. Groenewegen te Kampen,
H Haspers te Zetten,
G. de Jager te Goes,
H. Kajan te Groningen,
A. A. Koppe te Zuidwolde (Gr.),
D. B v. d. Meulen te Suawoude,
W. Oosterheert te Oldehove,
E J Schouten te Kampen,
A. Taal te Scheveningen,
D. K. Wielenga Jr te Kampen,
J. J. Wielenga te Kampen, en
R. Zijlstra te Sneek.

Voor het Propaedeutisch examen zijn na de laatste opgaven geslaagd de heeren: *P. H. de Jonge, G. Kerssies, O. N. Oosterhof, H. H Schoemaker, I. Tonkins* en *N. J. Trenning*.

VERSLAG
VAN DEN
Provincialen Zendingsdag
gehouden op Woensdag 5 Juni 1901
TE ZWOLLE.
(*Slot* van Nr. 25.)

Na 't zingen van Ps. 68 : 14 en 17, begon Mevrouw Pos hare mededeelingen. Zij herinnerde er aan, dat ze 13 Juli 1889 met de Bromo te Rotterdam scheep gegaan, na 6 weken te Batavia kwam, waar de intrek bij Ds. Huysing werd genomen. 28 October kwamen we te Soemba 's ochtends te zes uur. We waren uitgezonden door de kerken. Ons restte niets dan aan wal te gaan en te bidden, dat de Heere meêging. Ze vertelde van het verblijf bij Zendeling v. Alphen, waar ze vriendelijk werden ontvangen — en van den bouw van hun huis door br. Pos.

Vooral treffend waren hare mededeelingen over de door in hunne woning opgevoede kinderen, die een liefelijk teeken zijn van Gods genade in hunne harten. Door Mevr. Pos zijn 35 jongens en meisjes opgevoed. Zij heeft ook een naaischooltje gevormd, waarvoor Rotterdam haar veel stuurde. Zij moest de kinderen van katoen, garen en naalden voorzien, want er is op Soemba geen winkel.

Ze vertelde van een kind Bertha, dat $2^1/_2$ jaar oud door haar was opgenomen en nu na $3^1/_2$ jaar bij haar geweest te zijn volstrekt meê wilde naar Holland. Natuurlijk kon dit niet worden toegestaan, ook om financieele redenen. En nu was Bertha zoo bedroefd, dat ze ziek werd en zes weken gevaarlijk krank geweest was.

Verschillende voorwerpen uit Soemba meêgebracht werden door Mevrouw Pos vertoond en toegelicht.

Ten slotte wendde zij zich tot Zwolle met de vraag: Zult gij voor mij zorgen, voor de brei- en naaischool en voor den Kerstboom? Dan kan ik aan de kinderen zeggen, dat ze dit uit Zwolle hebben.

Van nog enkele vragen, die door Ds. Pos beantwoord werden, stippen we 't volgende aan: De Savoeneesche taal is rijker om te bidden en te spreken. In het Soembaneesch kan nog niet gebeden worden. Ja, ze bidden, doch dat is geen bidden, gelijk wij dat noemen.

Geen Soembanees is er, die zeggen kan, wat God is. Er is een God Oemboe Sarah Mahon Gadoek d. i. een God, die zoo met zijn hoofd zit en zijne lippen beweegt. Die God heeft alles uit den hemel gegooid. Hij doet niets. Hij laat hooren, dat hij boos is op Merapoe, d. i. een beschermheilige.—

Nu trad Ds. Westerbeek van Eerten op, om, daar Ds. van Henten verhinderd was, het slotwoord te spreken.

Hij herinnerde aan den goeden en gezegenden dag samen doorgebracht, vooral aan den schreienden nood in onze Koloniën en met name op Soemba, dat de grootte heeft ongeveer van vijf Provinciën in Nederland en slechts twee mannen bezit om daar het Evangelie te verkondigen. Wat zijn deze twee onder zoovelen? Dat moet door ons gevoeld worden. En indien we eenigermate onze schuld tegenover de Koloniën verstaan, dan zullen we opwaken in het gebed en in de gaven voor de zending. Kome weldra de dag, dat meerdere mannen uitgezonden worden, om daar het Woord des Heeren te brengen.

Met een woord van dank aan Ds. Hessels voor de leiding, aan allen die medegewerkt hadden om dezen dag te doen slagen, met name ook aan de kerk van Zwolle voor hare treffelijke regeling, eindigde hij met gebed na 't zingen van Ps. 65 vs. 1.

De Zendingsdag te Zwolle mag goed geslaagd heeten. Vooral 's middags was de kerk vrijwel bezet. Vele broeders uit de Provincie waren tegenwoordig, o. a. uit Deventer, Hengelo, Hasselt, Kampen, Rouveen, Steenwijk, Zalk, Zwartsluis, Wijhe, Dedemsvaart, Hardenberg, Dalfsen e. a.

Ruste 's Heeren zegen op dezen dag en kome er meer liefde voor de zending in onze Provincie.

Namens Deputaten,
J. J. Westerbeek van Eerten.

Ingezonden.

KERK ALS ORGANISME EN ALS INSTITUUT.

Niet de Kerk als instituut, maar de Kerk als organisme kan en mag de Theologie, als wetenschap, wetenschappelijk beoefenen. Zóó heet het, en daarom mogen de Kerken wel een Vakschool hebben, maar van de wetenschap, ook van de Theologie als wetenschap moeten zij afblijven. En nog beter is, dat zulk een Vakschool, de Theol. School, opgeheven wordt, daar er een Universiteit is, waar de Theologie als wetenschap beoefend wordt.

't Is reeds op zichzelf gedacht vreemd, dat iemand als lid eener geïnstitueerde Kerk iets niet doen mag, wat hij als lid van de Kerk als organisme; als lid van eene Vereeniging; wel doen mag. Dus de geloovige, die gehoorzaam is, door zich niet op zichzelven te houden, maar zich bij de ware Kerk te voegen, waar die zich openbaart, staat in dezen ten achteren bij een ongehoorzame geloovige, die wel lid wordt van eene Vereeniging, maar niet van de geopenbaarde Kerk.

Doch heel die onderscheiding van Kerk als organisme en Kerk als instituut, in den zin als zij thans wel eens gebruikt wordt, komt ons bedenkelijk voor. Wij vinden daarvoor noch in de H. Schrift, noch in onze Belijdenisschriften grond. Men kan in Bijbelschen zin wel spreken van Kerk als

organisme, maar zij is dan het geestelijke (mystieke) lichaam van Christus; al de uitverkorene geloovigen samen. In die Kerk zijn geen onoprechten; wij kunnen de leden ervan niet met den vinger aanwijzen; zij zijn bij den Heere bekend; wij *geiooven* aan zulk eene Kerk. Paulus schrijft zijne brieven aan de Kerk, of Gemeente, te Rome enz. Dat was de geïnstitueerde Kerk, waarin ook geveinsden waren. Aan de Kerk als organisme, als het lichaam van Christus, schrijft hij niet, en kon hij ook niet schrijven. Aan die Kerk of gemeente te Rome enz. schrijft hij over allerlei roepingen en verplichtingen, die zij te vervullen heeft: zoowel van maatschappelijken, huiselijken als van meer godsdienstigen en geestelijken aard. De leden van zulk eene plaatselijke Kerk hebben meer te doen dan Opzieners en Diakenen aan te stellen; zij moeten hun geloof, dat zij beleden hebben, overal uitspreken en openbaren; zij moeten in elk opzicht den Naam des Heeren belijden, en overal en op allerlei manie aan de komst van des Heeren Koninkrijk werkzaam zijn; zij moeten zijn het zout der aarde en het licht der wereld. En zouden zij nu de wetenschap niet mogen beoefenen; zelfs niet de Godgeleerdheid? Zij mogen op elk terrein des levens zich bewegen, en zij moeten alom invloed ten goede uitoefenen!

Neemt daarbij in aanmerking, dat in ons land bijna alle geloovigen lid zijn eener geïnstitueerde Kerk. Ja, enkele willekeurige „losloopers" vindt ge hier en daar; doch gelukkig slechts enkelen. Hoevele leden van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag en van andere Vereenigingen zouden geen lid eener plaatselijke Kerk zijn? Wij denken, dat hun getal niet groot is. Vooral niet, wanneer men niet alleen denkt aan leden van Gereformeerde Kerken, maar ook van Kerken van andere formatie. En wie zou willen beweren, dat alleen die Kerken geïnstitueerde Kerken zijn, die de Gereformeerde Belijdenis en Kerkregeering hebben?

Moeten dan de leden eener geïnstitueerde Kerk op Doopersche wijze teruggedrongen worden, en de wereld maar in het booze laten liggen; moeten zij de wetenschappen ter beoefening aan de ongeloovigen overlaten; zelfs de heilige Godgeleerdheid; en zich uitsluitend bezighouden met „geestelijke" werkzaamheden?

Niemand zal dat in ernst willen verdedigen. Wij noemen het dan ook meer spottend dan in ernst geschreven, als het heet: „gij zoudt de wetenschap aan handen en voeten gebonden aan Kerkelijke deurwachters overgeven, wanneer de Kerken Hoogleeraren in de Theologie aanstelden en institueerden." Zóó smaadt men de Kerken Christi. Van die „Kerkelijke deurwachters" valt minder te vreezen dan van een Commissie van onderzoek (enquête) eener Vereeniging, waarvan men lid wordt voor 25 gulden of 50 cent contributie in het jaar. Moge *Seinpost* spreken!

De Kerken moeten zich niet zoo spoedig een brevet van onvermogen in de handen laten stoppen. Waar schuift de H. Schrift de Kerken af van het terrein der wetenschap? Nergens. Laten zij zich dan niet door de resultaten der wijsgeerige bespiegelingen, laten terugdringen. Waar leert de H Schrift dat de Kerken, waar de brieven aan geschreven werden, de Godgeleerdheid niet wetenschappelijk beoefenen kunnen, noch mogen? Nergens. Laten zij zich dan niet brengen onder de macht van anderen, hoe hoog ook geroemd? Waar staat in den Bijbel, dat de Kerken hare eigene dienaren niet zelve mogen opleiden? Nergens. Integendeel, wie zouden het beter kunnen dan zij? Wat mag dan toch de reden zijn, dat men altijd weer tornt aan de eigene Inrichting der Kerken, ter opleiding van dienaren des Woords? Waar heeft de Heere de Kerken verboden, tot de beoefening der H. Godgeleerdheid en tot opleiding van toekomstige dienaren des Woords, Hoogleeraren aan te stellen, te instrueeren en te salarieeren? Nergens. En moeten wij ons dan niet meer houden, ook als geïnstitueerde Kerken, aan 's Heeren Woord, dan aan wat van de wijzen wordt gezegd?

Waar wordt in den Bijbel een Vereeniging voor onderwijs enz. *Kerk* genaamd? Ook nergens. Waar is sprake van de Kerk als organisme; behalve in den zin van het geestelijke lichaam van Christus, of de geloovigen van alle landen en alle eeuwen? En waar staat, dat men voor enkele centen of guldens werkzaam wordt *als Kerk als organisme?*

Calvijn onderscheidt beter, als hij spreekt van de Kerk, zooals God die kent, en de Kerk, zooals wij die kennen. Dat is naar de Schrift. Welnu, laat de Kerk, zooals wij die kennen, hare roeping in elk opzicht betrachten, en gelooven wij intusschen aan de Kerk, zooals de Heere die kent.

Nog een slotwoord.

T. Bos

Mijnheer de Redacteur,

Toen ik dezer dagen geroepen werd eene acte voor een Geref. kerk te passeeren, waarbij hare onroerende goederen betrokken waren, bleek mij, dat die goederen, ten kantore van de bewaring der Hypotheken, nog bekend stonden ten name van *„de Christelijke Afgescheiden gemeente"*, een naam dien zij vóór 1869 gedragen had. Ik maakte den Kerkeraad hierop attent, en liet hem eene acte teekenen, waardoor de overboeking op naam van de „Gereformeerde Kerk" kon plaats hebben.

Ik geloof, geachte Redacteur, dat er nog niet zoo weinig Gereformeerde kerken in ons vaderland zijn, wier eigendommen op afgeschafte namen, en mitsdien foutief geboekt staan. En dat dit tot allerlei verwarring en moeielijkheden kan aanleiding geven, schijnen vele Kerkeraden in het geheel niet te vermoeden. Veronderstel b.v., dat te A. een Gereformeerde kerk (voortgekomen uit de Afscheiding) èn een Christelijke Gereformeerde gemeente bestaat, waarvan de eerste een dergelijke overboeking verzuimde. Wat is nu het gevolg? Dat men op den Kadastralen legger *beider* eigendommen geboekt vindt ten name van „de Christelijke Gereformeerde gemeente te A."

't Komt mij niet overbodig voor, dat de Kerkeraden van onze Geref. Kerken, ook van die wier eigendom nog geboekt staat op naam van een „Kerkelijke Kas", aan deze zaak hunne aandacht wijden.

Hoeveel waarde hecht men niet aan een juiste op-naam-stelling van zijn eigen goederen. Ontbreekt daaraan iets, dan weet men den notaris spoedig te vinden. Waarom dan minder zorg besteed aan de eigendommen eener kerk? Is het bovendien ook niet veel waard, dat hierbij naar uniformiteit wordt gestreefd, en geeft men, door al die verschillende oude benamingen te laten voortduren, *zelf* er geen aanleiding toe, dat menig ambtenaar allerlei kerken en gemeenten door elkander haspelt en geen onderscheid meer weet te maken?

Met dankbetuiging voor de opneming, teeken ik mij hoogachtend

Uw dw.

G. B. Stehouwer, *Notaris.*

Molenaarsgraaf, 19 Juni 1901.

ADVERTENTIËN.

Heden werden wij verblijd door de geboorte van een welgeschapen **Zoon.**

Dr. H. BOUWMAN.
F. BOUWMAN—Dijksterhuis

Hattem,
25 Juni 1901.

Heden werd ons voorspoedig een welgeschapen **Zoon** geboren.

J. VAN DER SLUIS.
S. VAN DER SLUIS—Hoekers.

Andijk,
25 Juni 1901.

Voor de vele blijken van belangstelling en deelneming, ondervonden tijdens de ziekte en na 't overlijden van onzen geliefden Man en Vader, den Weleerw. Heer G. BRAMER, betuigen we onzen hartelijken **dank.**

Wed. G. BRAMER—te Raa
en Kinderen.

Door deze betuig ik mijnen welgemeenden **dank** voor de vele en hartelijke deelneming, bij het overlijden van mijne innig geliefde Echtgenoote AAGJE KLEIN, ontvangen.

G. KRUIJSWIJK.

Noordwijk, 22 Juni 1901.

Tot mijne diepe droefheid overleed heden mijn geliefde oom

J. G. Broekema,

sedert 1876 weduwnaar van JAAPJE ALKEMA, in den gezegenden ouderdom van ruim 91 jaar.

De jaren, die ik onder zijn dak mocht doorbrengen, deden mij hem zeer waardeeren en liefhebben. Zijn leven was Christus, het sterven is hem gewin.

Mede namens verdere Familie,
zijn liefh. Nicht,
GRIETJE BROEKEMA.

Woltersum (gem Ten Boer),
Juni 1901.

Het behaagde den Heere, na eene ongesteldheid van eenige dagen, door den dood weg te nemen onzen geliefden broeder

J. G. Broekema,

Oud-ouderling der gemeente, in den ouderdom van ruim 91 jaar.

Een 60-tal jaren heeft hij onze gemeente met zijne vele gaven als opziener gediend, en dankbaar zijn wij onzen God, voor hetgeen Hij in hem ons gaf. Zijne teedere liefde tot den Heere en zijn godzalige wandel waren tot beschamend voorbeeld. Tot het laatste toe getuigde hij van zijn Heiland, en prees anderen zijne dierbaarheid aan. Thans looft zijn ziel Hem volkomen, en is de ruste zijn deel, die er overblijft voor het volk van God,

Namens den kerkeraad,
P. BOS, *Voorz.*
J. H. STEENHUIS, *Scriba.*

Ten Boer, Juni 1901.

Nog treurende over het verlies van onzen geliefden CORNELIS, behaagde het den Heere ons andermaal te beproeven, door van ons weg te nemen, na een geduldig gedragen lijden van ruim 4 maanden, onzen hartelijk geliefden Zoon, Broeder en Behuwdbroeder

Jan Adriaan,

in den ouderdom van ruim 19 jaren. Dat zijn heengaan vrede is, lenigt onze diepe smart.

Uit aller naam,
C. de SCHIPPER Wz.

Heinkenszand
25 Juni 1901.

Iemand van Geref. G., door sterfgeval buiten betrekking, zag zich gaarne **geplaatst** als

HUISHOUDSTER,

liefst in een klein gezin, zij is ruim **20 jaar** als zoodanig in eene betrekking werkzaam geweest.

Br. fr. lett. **A. J.** a/d. boekh. F. W. WIELENGA te Snek.

Uitgeloot

in de **geldleening 1892** van de Geref. kerk te Middelburg *B*

No. 156 groot f 200.

De uitbetaling zal geschieden in de maand **Juli,** ten huize van den Heer REMIJN, Krommeweele L 30.

De Kerkeraad der Geref. kerk te **VOORST** bericht onder **hartelijke dankzegging** aan de kerken, die op de circulaire, in April verzonden, eene gave stuurden, dat in het geheel is ingekomen **de som van f 650.8½** Zeker heeft de Kerkeraad reden tot dankbaarheid. De nog restende **f 449.91½** heeft de kerk moeten leenen, om met **Mei** de volle **f 1100** te kunnen betalen. Nu moet **die** som nog afgelost. Zouden de kerken die **niets** tot hiertoe zonden, nog niet eens een kleine gave kunnen afzonderen, om de kerk van VOORST nog in dezen eenigermate te steunen. Gaarne zal ondergeteekende zich met de ontvangst daarvan belasten.

A. H. HARTSUIKER te Voorst,
Voorzitter van den Kerkeraad.

24 Juni 1901.

Buitenleven.

TE HUUR,

zeer solide, naar de eischen des tijds ingerichte **HEEREN HUIZEN** met **voor** en **achtertuinen á f 300** en **f 250.** Gelegen te **SASSENHEIM (Centrum Bloembollenteelt)** aan Rijksstraat en Stoomtramweg.

Te bevragen bij J. E. DIJKSTRA aldaar en bij JOH. MOOLENAAR, Conradkade 25 Den Haag.

GEVRAAGD
TE HUUR OF TE KOOP

een **eenvoudig HEEREN HUIS met grondstuk, het liefst op de Veluwe.** Br. met prijsopgave aan den Uitgever v. d. Blad onder letter **D. V.**

Gereformeerd Gymnasium te Zetten.

Het eerste toelatings-examen zal D. V. worden gehouden op **Vrijdag 12 Juli,** zoowel voor het Gymnasium als voor de Voorbereidingsklasse

Aangifte liefst vóór **7 Juli** bij den Rector

Dr. W. H. KRAMER.

Mond en Blaas-Harmonika's.

Mondharmonika's	32	tonen	30 ct.
id. dubbele	64	»	60 »
id. driedubbele	96	»	1.20 »
id. vierdubbele	128	»	1.50 »
id. zesdubbele	192	»	2.50 »

Alles 1e kwaliteit. Prachtige toon.

BLAASHARMONIKA'S

6	tonen	en 2 bassen	f 0.70
8	»	»	» 1.—
10	»	»	» 1.20
id.	van f 1.30	f 1.40	» 1,50
	» 1.75	» 1 85	

Franco toezending tegen inzending van Postwissel met **15** ct. verhooging voor porto.

Exporthandel JOH. DE HEER, Rotterdam.

Vraag Harmonika-catalogus gratis.
Wederverkoopers hoog rabat.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen:

'n KWESTIE VAN SMAAK

door

F. Bettex.

88 Pag. Prijs f 0.65. Geb. f 1.—
Bij elken Boekhandelaar voorhanden.

GEREFORMEERD GYMNASIUM TE KAMPEN.

Het **Toelatings-examen** voor de zes Klassen van het

Gereformeerd Gymnasium te Kampen

zal D. V. gehouden worden op **Donderdag en Vrijdag 11 en 12 Juli a. s.** Men melde zich hiertoe **vóór den 6en Juli** bij den Rector aan, met opgave der Klasse, voor welke men examen wenscht te doen,

DE RECTOR,
Dr. F. F. C. FISCHER.

VEREENIGING voor HOOGER ONDERWIJS
op GEREFORMEERDEN GRONDSLAG.

PROGRAM

VOOR DE

Een-en-twintigste Jaarlijksche Samenkomst,

te houden te Arnhem, op 3 en 4 Juli 1901.

I.

Op **Woensdag 3 Juli,** des avonds te **7½ ure,** zal een **URE DES GEBEDS** worden gehouden in de **Oosterkerk,** Rietgrachtstraat, waarin als voorganger zal optreden Ds. C. W. J. VAN LUMMEL, van *Delft.*

II.

Op **Donderdag 4 Juli** daaraanvolgende zal de **Algemeene Vergadering** gehouden worden van des morgens **precies 9 uur** tot des namiddags 1 uur, in het gebouw der **Buiten-societeit,** Utrechtsche weg.

De leiding van deze vergadering, als ook van de meeting, is door HH. Directeuren opgedragen aan den Curator Mr. Th. HEEMSKERK.

III.

Op **Donderdag 4 Juli,** des namiddag te **twee** uur, zal een **Openbare Meeting,** met **debat,** worden gehouden in het gebouw der **Buiten-societeit.**

Onderwerp: *»Ongezocht gelijk."*

In te leiden door Prof. Dr. H. H. KUYPER.

Voor entrée betaalt men *f* 0,25; doch de leden en contribuanten hebben gratis toegang.

Op **Donderdag 4 Juli** des namiddags te **vijf** uur **Gemeenschappelijke Maaltijd** in **Maison »Oudshoorn",** Velperweg, tegen belaling van *f* 2.—.

Aan HH. leden of begunstigers, die aan den maaltijd wenschen deel te nemen, wordt beleefd en dringend verzocht, hiervan **vóór 2 Juli** kennis te geven aan den heer P. J. J. MEIJ, Sonsbeeksingel 83 te Arnhem.

Ook zal de Regelingscommissie aanwijzing doen van gelegenheid tot logeeren voor den prijs van *f* 2.50, *f* 2.—, *f* 1.75, *f* 1.50, en wordt door eenige vrienden der Vereeniging belangloos zorg gedragen, dat 's avonds 3 Juli, na den bidstond in het **Hotel »Pays-Bas"** leden en begunstigers elkander kunnen ontmoeten en gezellig samen zijn.

Tot deze samenkomst worden alle leden en begunstigers vriendelijk uitgenoodigd.

Zij, die tot de *Vereeniging* als leden of begunstigers wenschen toe te treden, kunnen hiervan aangifte doen aan het lokaal, vóór den aanvang der Vergadering.

De Regelingscommissie:

Mr. A. Ph. R. C. Baron VAN DEN BORCH VAN VERWOLDE, *Prov. Dir., Eere-Voorz*
Ds. H. HOEKSTRA, *Voorziter.*
Ds. A. VAN DER ZANDE.
H. Th. LIJBERSE.
C. KUSTER.
Jb KASPERS.
J. F. STROOM.
C. J. DE BORDES.
Ds. A. VAN DIJKEN.
F. KORTLANG.
J. P. A. GRAAF VAN LIMBURG STIRUM.
Ds. J. C. VAN SCHELVEN.
P. J. J. MEIJ, *Secretaris.*

VOLKSHARMONIUMS
voor één dubbeltje daags.

Vraag uitvoerig Prospectus en prijzen gratis.

Behalve mijne bekende duurdere fabrikaten, heb ik nu degelijke

ORGELS

ontvangen, in eenvoudige doch sierlijke kasten, degelijk van constructie en verrassend van toon, in **20** verschillende soorten, van af *f* **40,—** en hooger.

Geen draaiorgels of automaten, doch daar er een Handleiding voor zelfonderricht gratis wordt bijgevoegd, is elkeen in staat om het te leeren. Levering franco Station, met 5 jaar garantie en fraaie geborduurde toetsenlooper.

Termijnbetaling van af f 3 's maands,

Dus voor een dubbeltje daags een geheel gelukkig gezin.

Eenig adres: JOH. DE HEER, Rotterdam Noordmolenstr. 71.

Bij ZALSMAN te Kampen is verschenen, en alom verkrijgbaar gesteld:

DE WELSPREKENDHEID.

Eene lezing

door

Dr. H. BAVINCK

75 cent.

Allen die geroepen worden om het woord te voeren, wordt dit werkje ter lezing aanbevolen. Niet alleen H.H. Predikanten, maar ook andere voorgangers op vergaderingen zullen hierin overvloed van nuttige wenken vinden.

WIE

5 stuivers postzegels zendt aan ZALSMAN te *Kampen*, ontvangt daarvoor per omgaande post franco

EEN BOEKJE,

waarin tal van goede **recepten** door een **Veearts,** voor ziekten van **paarden, koeien** en **varkens.**

Bij ZALSMAN te Kampen is verschenen:

Dr. H. BAVINCK,

OUDERS of GETUIGEN.

100 bladz. groot 8°.
Prijs f —.75.

De doopkwestie, die in de laatste dagen in het bijzonder de aandacht trok, wordt hierin op duidelijke wijze behandeld, verstaanbaar ook voor den eenvoudigen lezer.

Verkrijgbaar in elken boekhandel. Na ontvangst van postwissel ***franco*** toezending door den Uitgever.

NIEUWE BRIEFKAARTEN,

met of ***zonder firma*** bedrukt, worden dagelijks ***franco*** verzonden voor ***f 2,25 per 1000,*** door ZALSMAN te Kampen.

Stoomdruk van ZALSMAN te Kampen.